

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ב תמוז, ה'תשכ"ח

חלק ג – יו"ל לש"פ בלק, י"ד תמוז, ה'תשע"ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלוש לבריאה

מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ בלק, י"ד תמוז הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתוועדות י"ב תמוז ה'תשכ"ח, הנחה בלתי מוגה (חלקים א-ב י"ל לש"פ קרח וחוקת, חלק רביעי י"ל אי"ה לש"פ פינחס).

*

בתור הוספה — שלשה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ימי הגאולה, י"ב"ג תמוז, ה'תשע"ג
מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2013 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5773 • 2013

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
Tel. (718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

כח. בנוגע להמדובר אודות הענינים שיכולים ללמוד מהסיבות שגרמו למאסר, מהמאסר ומהגאולה — הרי כיון שהיו בזה כו"כ פרטים, קשה לפעמים לברר וללבן מהו פרט עיקרי, מהו פרט טפל ומהו פרט טפל דטפל; אבל ישנם "רשימות המאסר" מבעל הגאולה עצמו, ששם רואים איזה פרטים בחר להדגיש וליתן להם חשיבות מיוחדת. ומזה מובן גם בנוגע אלינו — שמהם ישנו לימוד מיוחד ועיקרי לכל אחד ואחד, ועד ל"כל אשר בשם ישראל יכונה"¹³⁹.

ברשימות, שכבר נדפסו¹³⁹, מספר בעל הגאולה, שע"פ השגחה פרטית הוליכו אותו לא בפרוודור שבו מוליכים את האסירים ע"ד הרגיל — ובמילא התעכב הדבר כו"כ שעות, ובסופו של דבר התברר שהיתה זו טובה גדולה בנוגע להנהגה עמו — היתה לו הזדמנות לישיב בפרוודור משך זמן, עד שהגיעו לחפש אותו, והכניסוהו לחדר הלשכה שבו אלו שתפקידם הי' לכתוב את התשובות על השאלות כו'.

ברשימה זו מציין בעל הגאולה, שבתחילה, בהביטו מסביבו היכן הוא נמצא... נתעוררו אצלו מחשבות שהם היפך מרוממות הרוח, ומיד "תפס את עצמו" שאסור להמשיך ולהרהר במחשבות מסוג זה, אלא אדרבה: יש לעמוד בתוקף וחוזק כו'.

והמשיך להתבונן בכך שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, כדי שבמקום זה יבוא לידי פועל ענין של תומ"צ, כך, שהעובדה שנמצא בפרוודור זה — שבדרך כלל עוברים שם כאלו שאינם שייכים לתומ"צ, ואפילו כאלו שאינם שייכים לשבע מצוות בני-נח, כיון שעוברים עליהם כו' — היא בגלל שמקום זה ממתין במשך כל הזמן שיבוא לשם יהודי ויאמר בו פסוקי תורה, פסוקי תהלים, ומחשבות הקשורות עם תורה וקדושה; ומחשבה זו גופא נתנה לו חוזק כו'.

ובהמשך לזה נתעורר אצלו זכרון על מאורע שאירע עשרות שנים לפני"ז, הקשור גם עם מקום שממתין כו"כ שנים שיבוא יהודי ויאמר שם דבר תורה, אמירת ברכה וכו':

בהיותו נער, בן חמש או שש, נסע עם אביו ואמו ליאָלטע, בין הרי קרים, ובעמדם בדרך, פנה אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, להתפלל מנחה, וכיון שאין מתפללים בבקתא, במקום פרוץ¹⁴⁰, נכנס בבקעה קטנה בין שני סלעים, ויתפלל תפלת המנחה.

ואח"כ הראה לו אביו על מקום אחד בגובה ההר, שמרחוק נראה

(139) לקו"ד ח"ד תרכא, א ואילך. ולאח"ז (140) ברכות לד, סע"ב. כסה"ש תרפ"ז ע' 190 ואילך.

כעין חור גדול בסלע העומד בראש ההר, וסיפר, שבשנת תרנ"ד, בעת נסיעתו עם אחיו, עמדו לנוח במקום זה, וילכו להתפלל תפלת שחרית בגובה ההר, ובבואם לשם, ראו, שאין זה רק חור, אלא מערה ארוכה היא וחלולה, ושם מונחים סלעים קטנים, מקום טוב לשבת, כך, שיכלו להתפלל תפלת שחרית כדינה — לא במקום פרוץ, אלא במערה.

ומסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר: "אז ביאר לי (כ"ק אדנ"ע), כי השי"ת ברא את העולם באופן כזה אשר כל יהודי יכול לקיים את מצות ד', והי' אם יסע אדם בדרך ויגיע זמן תפלה, ואסור להתפלל על פני השדה במקום פתוח, לזאת ברא הקב"ה סלעים חלולים כאלו, אשר הם כמו בתים, למען שיוכלו להתפלל שם".

כלומר: אע"פ שמעת בריאת העולם עברו ה' אלפים תרמ"ד שנה, הנה במשך כל הזמן המתינה מערה חלולה זו עד שיעברו כ"ק אדנ"ע ואחיו ויתפללו שם!

וזכרון מאורע זה חיזק אצלו את הרעיון בנוגע להתנתו בפרוזדור זה, שיתכן שזוהי תכלית השלימות של בנין זה — שיביאו אותו לשם, והוא יחשוב או יאמר שם דברי תורה, פסוקי תהלים וכו'.

כט. וגם כאן רואים שאין להתחשב עם ענין הכמות:

לכאורה, איזה מקום יש בשכל לומר, שישנו ענין שנברא בעת בריאת העולם, ולא בא לתכליתו במשך ה'תרמ"ד שנים, ורק לאח"ז, כשהגיעו שני יהודים והתפללו שם, אזי נשלמה הכוונה העליונה והתכלית של בריאת מערה זו?!

ואעפ"כ אומרים בפשיטות שכן הוא הענין ("אזוי אזוי איז דער ענין" ¹⁴¹)! ...

ועד"ז בנוגע לכל אחד ואחד בעניניו — שלא יתיירא ויפחד לחשוב בנוגע לענין גדול וחשוב, שכל הכוונה בזה היא כדי שיכרך ברכת המצוות, ברכת הנהנין או ברכת הודאה, ועי"ז יביא את העולם לשלימותו ולמילואו, כי, כך רצה הקב"ה שבאופן כזה תהי' בריאת העולם.

ובדוגמת מאמר הבעש"ט ¹⁴² שנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף במשך שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות טובה ליהודי.

ל. וכל זה — גם כשמדובר אודות ענין שצריכים לחפש בו פירושים, ועאכו"כ כאשר פירוש הדבר בולט ורואים בבירור משמעות הדברים.

141) ראה גם תו"מ חכ"ה ע' 268. וש"נ. 142) ראה כתר שם טוב בהוספות ס"ט. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ה אייר).

וכאן רואים את ההעלם וההסתר של העולם — שגם כאשר הדבר בולט, כמו במאורע שאירע בשבועות הכי אחרונים (כדלקמן), יכול להיות מעמד ומצב שלא שמים לב לעיקר הענין; מתעסקים אמנם בענינים חשובים, אבל לא בענין העיקרי — על יסוד הדין ש"עניי עירך קודמין"¹¹⁸, שלכן, הנה קודם שרואים לעניים של מדינה אחרת, צריכים לחשוב תחילה אודות "עניי עירך".

לא. ובהקדמה:

דובר כמ"פ שכאשר יהודים מתאספים ביחד, ועאכו"כ בקשר למאורע נדיר — הנה לכל לראש יש לנצל זאת בנוגע ל"המעשה הוא העיקר", להשתדל אם אפשר לפעול אצל יהודים אלו שיתוסף אצלם בתורה ומצוותי; ולאחרי שמבטיחים זאת, ועדיין נשאר זמן פנוי ומרץ פנוי — אזי צריכים לחשוב מה לעשות הלאה.

זוהי הנחה פשוטה ע"פ שולחן-ערוך — שהנהגת האדם צריכה להיות באופן ש"בכל דרכיך דעהו"⁴⁸, שלכן, בכל מאורע שקורה אצלו צריך להשתדל שעי"ז יתוסף אצלו שלימות בהענין ד"דע את אלקי אביך", ששלימותו מתבטאת ב"עבדהו בלב שלם"⁴⁹.

ובמיוחד בנוגע ל"כלל גדול בתורה": "ואהבת לרעך כמוך"¹⁴³ — לעזור ליהודי שנמצא בד' אמותיו, ואח"כ — בחצירו, ואח"כ בעירו, ואח"כ במדינתו, ואח"כ — לאלו שנמצאים בריחוק מקום.

וכיון שכן, הרי ישנה הוראה ברורה, פשוטה ועיקרית — שכאשר מגיע יהודי מעבר לים¹⁴⁴, עם בן-לוי' שלו, ובגלל זה מתקבצים כו"כ מישראל ביחד, הנה החוב הראשון המוטל על המתאספים, או אלו שהיו שם וקולם נשמע, הוא — להביט על הקהל שנמצא באסיפה, ולראות, אולי אפשר לעזור אותם להוסיף בלימוד התורה, בקיום המצוות, ביראת שמים וכו' וכו'.

ולפועל — התקיימה אסיפה אחת, אסיפה שני', שלישית ורביעית, ולא עלה בדעתו של אף אחד לעשות זאת!

על מה כן חשבו? — כיון שישנם שלש מליון יהודים, והרי זה דבר פשוט שצריך לעזור להם (ואכן זה דבר פשוט), אזי "יחפשו עצות" כיצד לעזור לאותם שלש מליון יהודים!

וזאת — בה בשעה שישנו דין ש"עניי עירך קודמין", כך, שלכל הראש יש לעזור לאותם מאה יהודים שנמצאים כאן באסיפה, שביניהם

(143) קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י עה"פ. לעווין, הרב הראשי של מוסקבא, שהגיע לביקור

(144) המדובר הוא אודות הרב ארי' ליב בארצות-הברית, בליווי נציג הממשלה (הח"ו"ל).

ישנם כאלו שצריכים ללמד אל"ף-בי"ת של יהדות, וכאלו שצריכים ללמד "אורח חיים", "יורה דעה", "אבן העזר" או "חושן משפט" וכו'. ולא עולה בדעתו של אף אחד, שיתכן שהסיבה לכך שהתאספו יחד, ובשביל זה הביאו יהודי פלוני מעבר לים, היא — כדי שכל המתאספים ישמעו שצריך לשמור שבת, לאכול כשר, להניח תפילין, לשמור טהרת המשפחה, ולקבל עול מלכות שמים בכל יום ויום!

העזר והסיוע לאותם שלש מליון יהודים ע"י כל האסיפות הנ"ל — מוטל בספק, ואכן מידי ספק לא יצא, ובפרט כשמדובר אודות ענין של פיקוח נפשות, שצריך לעשות את הכל אפילו על ספק וספק ספיקא, מאה או אלף ספיקות; אבל ישנו דבר ודאי: אילו היו מדברים שם אודות טהרת המשפחה, אודות כשרות, אודות חינוך, אודות שמירת שבת — הי' מתעורר יהודי אחד, שני יהודים, משפחה אחת ושתי משפחות, וכתוצאה מזה — עוד עשרות משפחות (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק): שהרי גם על יהודים צריך ללמד זכות!...

לב. ויש להוסיף בזה:

ידועה תורת הבעש"ט¹⁴⁵ על מאמר המשנה¹⁴⁶ "נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו" — דלכאורה אינו מובן: הרי רואים במציאות שהענין ד"נפרעין מן האדם" הוא בפירוש שלא מדעתו, שהרי הוא צועק ככרוכיא שאינו רוצה את העונש, וא"כ, מהו הפירוש ש"נפרעין כו' מדעתו"; היכן מצינו שיהודי מסכים שיענישו אותו?! — ומפרש הבעש"ט, שכיון שרצונו של הקב"ה להבטיח שיהי' דין-צדק מכל הצדדים, לכן מזמינים לאדם מקרה דומה, אלא שזהו מקרה שאירע אצל הזולת, ומסבבים את הדברים באופן שמישהו יעורר וישאל אותו: מה מגיע — לפי דעתך — לפלוני בן פלוני שעשה כך וכך, והוא משיב, שלפי דעתו, צריך להיות דינו כך וכך; ולאחרי כן, כאשר קורה אצלו מאורע כזה, אפילו לאחרי כמה שנים, אזי "נפרעין ממנו" באותו אופן כפי שהוא בעצמו פסק בנוגע למאורע כזה — "מדעתו", אע"פ שעכשיו הרי זה "שלא מדעתו", שצועק ככרוכיא שאין רצונו בעונש זה.

ובנוגע לענינינו:

השי"ת עזר, ובאחת האסיפות נעמד אחד הנאספים ואמר: הן אמת שצריכים לחשוב אודות כל הענינים הטובים — אודות שלום

146) אבות פ"ג מט"ז.

145) ראה כתר שם טוב בהוספות סקי"ב

ואילך. וש"נ.

בוועטנאָם, אודות שלום בעולם וכו' וכו', אבל לא צריכים לשכוח
שצריכים גם לעשות משהו עבור בני"י!...

וכל זה למה? — הרי צריכים להבטיח שיהי' שלום בעולם,
כהוראת התורה שיהודי צריך להשתדל "בשלומה של מלכות"¹⁴⁷, ובשלום
העולם, שלא יהיו מלחמות בעולם [ומה גם שזהו ענין ששייך גם לבני"י,
בנוגע לפרנסה, ובנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות]? — אלא מאי,
החילוק הוא בנוגע לקדימה ואיחור: ישנו אמנם הענין ש"מפרנסים עניי
עכו"ם עם עניי ישראל"¹⁴⁸, אבל לפנ"ז צ"ל הענין ד"מפרנסים עניי
ישראל", שזוהי מצות הצדקה, ששקולה "כנגד כל המצוות"¹⁴⁹.

ובכן: הזמינו לו לפסוק בעצמו את הדין — שכאשר מתאספים
ביחד, הנה לכל לראש צריכים לחשוב אודות בני"י, ורק לאח"ז צריכים
לחשוב אודות תיקון העולם.

ואז — "נפרעין ממנו מדעתו": כיון שאתה בעצמך אמרת זאת — הי'
עליך להמשיך צעד נוסף — שבנוגע לבני"י גופא הנה "עניי עירך קודמין",
שהם אותם יהודים שנמצאים עכשיו כאן בחדר, שהם ישמעו ויקלטו
("הערן און אויך דערהערן") את הדברים ובודאי יפעלו עליהם (אם
בשלימות, או למחצה לשליש ולרביע — אבל בודאי יפעלו הדברים).

ואעפ"כ, גם זה לא עזר, ולא עלה בדעתו של אף אחד לעורר על זה!

לג. זאת ועוד:

עזר הקב"ה, ואותו יהודי שלכבודו ערכו את האסיפה, נעמד והראה
תמונה מהנעשה שם — דלת של ישיבה ודלת של מקוה. ועל זה שאלו
אותו: אבל מה נעשה מעבר השני של הדלת?!...

שאלה זו לא הי' בה אלא לגרום לו עגמת נפש — שהרי הוא בעצמו
יודע מה נעשה מעבר השני של הדלת, וגם השואל יודע, ולאידך, אסור לו
להשיב על השאלה, כי, נוסף לכך שאין בזה תועלת, יכול להיות בזה ענין
של סכנה. ועפ"ד דין, אסור לשאול שאלה כזו שהשואל יודע את תשובתה,
ויודע שהשואל אינו יכול להשיב (כשם שאסור להזמין מישהו לסעודה בשעה
שיודעים שלא יוכל לבוא¹⁵⁰) — כיון שאין זה אלא כדי לצער יהודי.

למה עשה ה' מצב כזה — שישאלו שאלה כזו!?

ובכן: לאמיתותו של דבר, לא נשאלה שאלה זו אודות המקוה שם;

(149) ב"ב ט, א.

(150) חולין צד, א.

(147) שם מ"ב.

(148) גיטין סא, א.

השאלה היתה אודות המקוה בניירורק, אודות המקוה בקאָנענטיקעט, ואודות המקוה במיינעפאָליס:

ישנה תמונה יפה של המקוה, ומסתמא יש בה מ' סאה מים כשרים, אבל — שואלים אצל המנהל רוחני — מה נעשה מעבר לדלת?! כמה נשים הולכות לשם מידי שבוע בשבוע?! ...

כלומר: השאלה ששאל פלוני אצל היהודי שבא מעבר לים, מה נעשה מאחורי הדלת של המקוה שנמצאת מעבר לים — עליו לשאול את עצמו: יש לך מקוה בעירך? — מה נעשה מעבר השני של הדלת?! ... האם אתה מתנהג כפי שהסנהדרין צריכים להתנהג — "לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם .. ויחזרו בכל עירות ישראל .. וילמדו את ישראל כו"¹⁵¹; עליך לבקר בכל העיר, בכל בית, ולשאול: מדוע לא רואים את האשה במקוה?! ...

והטענה שאין זה דרך צניעות — שייכת לשנים קדמוניות; עכשיו — מדפיסים אודות ענין זה בעיתונים, ומדברים על זה עם ילדים בני עשר, ומלבישים זאת ב"קדושה" — שחינוך הבנים והבנות מגיל עשר שנים אינו יכול להיות חינוך שלם אא"כ ילמדו עמהם הלכות אישות, אבל באופן של פריצות! ... — הילדים יודעים יותר טוב מזה שאמור לדבר עמהם אודות טהרת המשפחה, אלא שהם יודעים זאת ממקור בלתי טהור; אבל אעפ"כ, הוא לא ידבר אודות טהרת המשפחה, מפני הבושה! ... — מה אתה מתבייש?! הרי לא תחדש לה שום דבר; היא מדברת על זה בגלוי! ועד"ז בנוגע לישיבות, שכאשר שואלים על תמונת דלת של ישיבה מה נעשה מאחורי הדלת — מופנית שאלה זו לישיבות כאן:

ישנה אמנם הצלחה גדולה, וניתוספו בישיבות ריבוי ילדים; אבל השאלה היא: כמה ילדים אינם הולכים לישיבה?! ...

אלו שהולכים לישיבות — תבוא עליהם ברכה, ויקויים בהם היעוד¹⁵² "הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום (ועי"ז) אני ה' בעתה אחישנה", וכל היעודים הטובים; אבל מה קורה עם שאר הילדים?! כמה ילדים גרים ברחוב שלך שאינם הולכים לישיבה? — דיברת עמהם על זה, דיברת עם האבא, דיברת עם האמא?! ...

ומה עם הישיבות שאין ביכלתן להחזיק את ראש הישיבה — אילו היו כולם נותנים "מעשר", היו כל הישיבות יכולות לפתוח את דלתותיהן, ולא היו צריכים לחשוב על גרעונות! ...

152) ישעי' ס, כב.

151) תדבאר פ"א.

וכאמור, ש"נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו": כאשר הוא בעצמו שואל מה נעשה מעבר השני של הדלת — הרי גם כאן ישנה דלת שאודותה נשאלת אותה שאלה!...

לד. ולאחרי שכל זה לא הועיל — נעמד אותו יהודי ואמר: יודעים אתם ממה אני מתפעל באמעריקא? — מחינוך הבנות!

נשאלת איפוא השאלה: כמה בנות מקבלות חינוך יהודי מלא אפילו בני-יורק, ועאכו"כ בערים שמחוץ לניו-יורק?!...

בעוונותינו הרבים, הרי זה רחוק ביותר ממעמד ומצב ש-99% מבנות ישראל לומדות בבתי-חינוך על טהרת הקודש, מלבד אחוז אחד, כך, שיכולים לטעון שזהו מיעוטא דמיעוטא שאפילו לדעת ר' מאיר¹⁵³ לא חיישינן...

לה. וכאן רואים עד כמה גדול ההעלם וההסתור בעולם — שלא שמים לב לדבר הכי ברור ופשוט:

מגיע יהודי שנסע אלפיים קילומטר מעבר לים, ומראה תמונה של מקוה ושל ישיבה, בה בשעה שהכל יודעים שאין שום תועלת בכך שמראים תמונות אלו; יהודי הנ"ל אינו טיפש, ויודע שאינו מרמה אף אחד, אלא שאין לו ברירה, להיותו "מצווה ועומד"... והשומעים יודעים שיהודי הנ"ל אינו טועה, ואינו רוצה להטעות אותם, אלא ש"הם¹⁵³ לא עשו אלא לפנים"...

ובכן: במצב כזה — צריך להעמיד בפניו שאלה הנ"ל: מה נעשה בצדה השני של דלת המקוה או הישיבה?!...

אם השואל חושב ש"נפלה לו המצאה" לשאול שאלה זו בנוגע למעמד ומצב השורר מעבר לים — שלא ישלה את עצמו בדברי חלומות...

שאלה זו אינה המצאה שלו, אלא זהו בבחינת "הדבר אשר ישים אלקים בפי אותו אדבר"¹⁵⁴; זוהי שאלה ששואלים אותו מלמעלה בנוגע למעמדו ומצבו כאן, כאשר "בתוך עמי אנכי יושבת"¹⁵⁵:

בארצות-הברית ישנם חמישים מדינות, ובכל מדינה ישנם יהודים, וישנו איגוד של רבנים — "אגודת הרבנים", "ועד הרבנים"; עליהם לדאוג אמנם ליהודי שנמצא במרחק של שלשת אלפים קילומטר, שאשתו תלך למקוה, וילדיה ילכו לישיבה, אבל, לכל לראש עליהם לדאוג ל"עניי עירך"...

זהו עולם שבו "הכל מותר לך, הכל מחול לך, הכל שרוי לך", ואדרבה: "חכם יתקרי", "רב יתקרי", וכל שאר התוארים, ומדפיסים

153) לשון חז"ל — מגילה יב, א.

154) פרשתנו (בלק) כב, לח.

155) לשון הכתוב — מלכים ב, ד, יג.

תמונתו בעיתון ובטלוויזיא, ע"י עיתונאי גוי שיציג אותו לפני חבריו...
וא"כ, מדוע אינך מנצל זאת כדי לדאוג ל"עניי עירך"? ...!

כואב לך הלב על המצב מעבר לים — ואכן כך צריך להיות ע"פ תורה, וכפי שכותב בעל הגאולה¹⁵⁶, שהלב צריך לכאוב על הזולת באותה מדה כמו שהי' כואב לו באם הי' מדובר אודות ילד שלו, רח"ל, שאינו יכול לקבל חינוך יהודי — אבל אין זה פוטר אותך שלא יכאב לבך עבור ילד שלך, וגם אם אינו שלו בנפש, הרי זה ילד מהקהילה שלו, מד' אמות שלו, מהרחוב שלו, ומהעיר שלו!

ותמורת זה שמיד לאחרי נסיעתו של יהודי הנ"ל, או בתוך כדי דיבור משמיעת דבריו, יגש לפינה ויבכה על הטעות שלו — הרי הוא מרוצה ואומר "שישו בני מעיי", שבחסדי ה', המצב כאן אינו כמו שם! ... אבל, נוסף לכך שענין זה אינו מצד עבודתו ויגיעתו,

— ובלשון המדרש¹⁵⁷: "באו האבות וזכו", וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע¹⁵⁸ "דקדוק לשון וזכו, דלכאורה הול"ל סתם עד שבאו האבות", "היינו שעי' עבודה דוקא המשיכו האור והגילוי כו" — הנה לאחרי כל ההצלחות ("אלע גליקן...") הרי כמה שלומדים בשייכות, וכמה שלומדים ב"בית רבקה" ו"בית יעקב", וכמה שלומדים בבתי-ספר הפרטיים ("פּאַראַקיעל סקולס") וכו' וכו', וכמה שהולכים למקוואות בערים הגדולות — הרי זה שלא בערך לגבי מה שהי' צריך להיות! לו. ומלבד זאת — יש כאן הטפת מוסר חי' ומוחשית ("אָ לעבעדיקער מוסר-זאָגער"):

כאשר מגיע יהודי ממקום כזה שבמשך חמשים שנה יש שם רדיפות על עניני דת, עד לעונש מיתה, ואעפ"כ, רואים איך הוא נראה — היתה צריכה להיות המחשבה הראשונה ללמוד מזה ה"מוסר השכל" הנראה לעין מיד: אם לאחרי חמשים שנה של גזירות, יכול יהודי להיות חי וקיים, לנסוע ולבוא וכו' — הרי עאכו"כ כשנמצאים במקום שאין בו גזירות, ואדרבה כו', בודאי היו צריכים לרצות להיראות כפי שנראה יהודי הנ"ל! אך בפועל, הנה במדינה זו דוקא ישנם יהודים שאינם מתחשבים עם פסקי השולחן-ערוך; הוא טוען שהוא "קונסרטיבי", ויש לו

(158) רד"ה וסד"ה כי מראש צורים אראנו תער"ג (המשך תער"ב ח"א ע' רצא-ש). וראה גם לעיל במאמר פ"א-ו (לעיל ע' ...).

(156) שמור"ר פט"ו, ז.
(157)

"שולחן-ערוך" משלו... ובנוגע לענין שמופיע ב"שולחן ערוך מקוצר", טוען, שהוא "רפורמי". ואם גם זה יותר מדי, טוען, שהוא "אתאיסט"...

פעם טען לי מישהו שנתחדש אצלו ענין: עד עתה חשב — באמרו על עצמו — שהוא עובר עבירה, אבל עתה נודע לו שאינו עובר עבירה, אלא הוא אדם חילוני ("סעקולאריסט"); חס ושלום לומר שהוא עובר עבירה; יש על זה שם יפה בשפה האנגלית: "סעקולאריסט"...

ואח"כ באו אלו שטוענים ש"אידישקייט" בנוי ומיוסדת על לשון אידיש, ולכן, אי אפשר להשתמש בתואר "סעקולאריסט"; אם אתה אומר על עצמך שהנך "סעקולאריסט", הרי אתה "מתבולל"... וא"כ — שואל הוא — מה אני?! ומשיב לו: אמור מעתה שהנך "אידישיסט"!... "א" וועלטליכער איד"...

בא איפוא יהודי מעבר לים, ומדבר רק אודות בתי-כנסיות ובתי-מדרשות, ישיבות ומוסדות חינוך וכו', ואינו מזכיר מילה אחת לא אודות "תיאטרון" ולא אודות "שפה" וכיו"ב, ובמילא לא היו יכולים לדבר עמו אודות ענינים אלו, מצד כיבוד אורחים...

והמסקנא מזה בהשקפה ראשונה היא — שהקיום של יהודים הוא על "אידישקייט", ו"אידישקייט" פירושה תורה ומצוות, ישיבה, ולהבדיל, מקוה, עם בית-כנסת ובית-מדרש, ו"מלמד" עם זקן לבן, שלובש סירטוק ארוך וחובש כובע מקומט ("א" צולופעטע שלאפע") וכו' וכו'.

ואעפ"כ, בנוגע לכל ענינים אלו — לא חשב אף אחד לדבר אודותם, ואין פוצה פה ומצפצף!

לז. ולהעיר:

איתא בזהר¹⁵⁹ שבתורה יש "גליא" ו"סתים". וכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"¹⁶⁰, הנה בכל ענין שבעולם יש גליא וסתים. ועד"ז בעניננו — יש ענינים שהיו צריכים לדבר בגלוי, ויש ענינים שהיו צריכים לדבר באופן סתום.

ובפשטות: ענינים הקשורים עם ארצות-הברית וכיו"ב בנוגע למדינה אחרת — יכולים לדבר בגלוי, ובודאי לא יזיק הדבר לאף א', ואדרבה, כאשר ידברו ויחזרו על הדברים וידיפסו אותם כו', הנה סוכ"ס תהי' מזה התעוררות; אבל ענינים הקשורים עם המדינה היא — צריכים להזהר בכל מילה ("זיך אויסרעכענען מיט אַ וואָרט"); לדעת מה צריך

לומר, היכן לומר, למי לומר, ובאיזה סגנון לומר, ולאחרי כן, בנוגע להדפסת הדברים — אולי מוטב לצאת י"ח בדיבור בעלמא! ...

אבל, כאשר "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה"¹⁶¹ — הנה בנוגע לענינים שבגלוי לא דיברו כלל! ...

ה"מענה" היחידי שקבלתי מכל אלו שדיברתי עמהם על זה — ש"הרווחתי" ברוגז וכעס מצדם... ומסתכלים עלי מהצד השמאלי: למה אני מבלבל יהודים, ולמה אני מחרף ("וואָס זידל איך זיך")... וזהו מה שאפעל עם הדיבור עתה בענין זה — להסתכסך ("פאַררייסן זיך") עם כל אלו שערכו את האסיפות, שיש ביניהם יהודים טובים, יראי-שמים, ידידים, וכל המעלות הטובות...

לח. ונקודת הדברים — כפי שאמרתי לאחד שהי' בין המשתתפים באסיפה הנ"ל:

ישנו דין ברמב"ם בהלכות תעניות בתחילתן, עד כמה מושלל לומר "דבר זה ממנהג העולם אירע לנו .. נקרה נקריט .. הוא שכתוב בתורה¹⁶² והלכתם עמי בקרי וכו'", ומגיע על זה עונש הכי גדול כו', והיינו, שכאשר קורה אצל יהודי דבר מסויים, אין זה באקראי; אלא שהרמב"ם אינו נכנס לפרטי הדברים.

אך ישנו הסיפור הנ"ל של בעל הגאולה, שבשעת בריאת העולם ברא הקב"ה הר ובו מערה, כדי שלאחרי ה'תרמ"ד שנים יהי' מקום ליהודי להתפלל תפלת שחרית.

וכיון שכן, הרי יתכן — ולא מופרך הדבר — שהביאו יהודי (לא דומם, אלא מין המדבר) לכאן מעבר לים, כדי שיתעוררו וישמו לב לענין הנראה בהשקפה ראשונה — כיצד צריך להיראות רב; ובשעה שמראים דלת של מקוה או דלת של ישיבה, צריך לשאול מיד: מה נעשה מעבר לדלת... ולידע שהסיבה היחידה לכך שהחינוך אינו כדבעי יכולה להיות רק באשמתה של "מלכות הרשעה", ובמילא, בשעה שאין "מלכות הרשעה", אין גזירות ואין מניעות, הנה על כל צעד ושעל צריך להיות חינוך על טהרת הקודש, ובכל מקום שישנו ילד יהודי שמותר לשלחו ל"חדר" — עליו לשבת ב"חדר"!

וכאמור לעיל — לא סמכו על כך שיחפשו דברים הנסתרים, אלא הביאו במיוחד יהודי שידבר על זה, אלא, כיון שהוא בעצמו אסור לו לדבר, עוררו את אלו שפגשו אותו, שלאחרי כן ישוחחו על זה ביניהם:

(161) לשון חז"ל — פסחים נ, א. וש"נ. (162) בחוקותי כו, כז.

מהי הסיבה לכך ששם אין ריבוי ישיבות? — לא בגלל שאין שם יהודים, ולא בגלל שאין שם גמרות, אלא בגלל שיש שם גזירה שקובעת שזהו ענין הקשור עם עונש וקנס, שילוח לארץ גזירה וכו'.

ובכן: כאשר אתה כבר מדבר בענין זה — למה הנך נשאר בהתחלת הענין?! עליך להמשיך ולהגיע למסקנת הדברים — מהו ה"בכך" והפסק-דין,

— ובלשון הרגיל בגמרא בנוגע לכל דין: "מאי בנייהו" ו"למאי נפק"מ", ומדגישים בפירוש שאין זה סדר לומר "הלכתא למשיחא", שכן, כשיבוא משיח, לא יצטרך לשאול אצלנו מה לעשות... אלא צ"ל פס"ד שאנו צריכים לעשותו —

כפי שפסקת בעצמך — כנ"ל ש"נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו" — שאילו לא היתה גזירה, אזי היתה שם ישיבה לילדים, ומוסד חינוך לבנות, בשר כשר, וטהרת המשפחה, וכל הענינים שמעכבת הגזירה; וא"כ, כאשר אתה נמצא במקום שבו אין גזירה — מדוע אתה שותק?! ... בשביל זה הביאו לכאן יהודי ממקום שיש בו גזירות במשך חמשים שנה — כדי לומר לך מוסר!

אלא שמחפשים "המצאות": מה צריך לשאול ומה לא צריך לשאול, איך לדבר ומה לא לדבר; לכל לראש יש לדבר אודות האל"ף-בי"ת, שזהו פשוטם של דברים, ולאח"ז יחשבו מה צריך לעשות נוסף על פשוטם של דברים — בדרך הרמז, דרך הסוד או דרך הדרוש, אבל יש להתחיל מפשוטם של דברים.

ואעפ"כ, למרות שכבר עבר כמה זמן מאז שיהודי הנ"ל חזר למקומו, לא עלה בדעתו של אף אחד סברא זו — ובאמת אין זו "סברא", אלא זהו הפירוש הנראה לעין של הביקור שנערך כאן.

לט. וכמדובר כמ"פ — אין כוונתי לעבור על הצייווי "אין צועקין על העבר"; אין זה ענין ששייך ל"עבר", כיון שיכולים מהיום להתחיל לדבר על זה:

יש לצאת ולעמוד על בימת בית הכנסת ולומר: הקשיבו יהודים! ישנו מקום שבמשך חמשים שנה רצופות אסור ללמוד ואסור לעשות כן וכך, וכו' וכו', ככל אריכות הפרטים שבזה, או מוטב להזכיר זאת בקיצור... ולסיים: אשר לכן — יהודים — כיון שהקב"ה עזר והצליח שאתם נמצאים במדינה שבה מותר ללמוד, מותר לחנך ילדים, מותר להדפיס ספרים וללמוד בהם, ומותר לתת צדקה, ולא עוד אלא שיכולים

לעשות כל ענינים אלו בראש גלי — עליכם להודות להקב"ה בכל יום על כך שמותר לכם לחנך את ילדיכם על טהרת הקודש, ועשו זאת, כדי שתשרה הברכה: החל ממחר בבוקר תתחילו לשלוח את הילדים — "בנערינו .. בבנינו ובכנותינו"¹⁰⁸ — לבתי-ספר שבהם יתחילו ללמדם אל"ף-בי"ת של יהדות.

ועד"ז יש לדבר בנוגע למקוואות, מבלי להתכייש (כנ"ל סל"ג).

מ. (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת"שחוק): בענין זה יש הוראה מ"פוסק" ב"טיימ'ס" הקדוש... להבדיל, שלדאבוננו, נעשה "פוסק מקובל" על כל בני"...

ימים אחדים לאחרי נסיעתו של האורח הנ"ל, סיבב הקב"ה בהשגחה פרטית שנדפסה כתבה ב"טיימ'ס" אודות חמש נשים שלא התביישו וסיפרו שישנה מצוה של טבילה במקוה, והסבירו במה מתבטאת מצוה זו, וה"טיימ'ס" לא התבייש, והדפיס את הדברים בשם אומרם!

ותבוא עליהם ברכה — שהרי "מצוה לפרסם עושי מצוה"¹⁶³.

ענין זה יצא כבר מהגדר של דבר שיש להתבייש בו — זהו שלא בערך לגבי דברי ניבול פה שנדפסו בעמוד השני של העיתון... ומזה יש ללמוד "בנין אב" בנוגע למעשה בפועל — שרואים בגלוי שכל אחד ואחד יכול לדבר עם כל אב וכל אם וכו'. ואעפ"כ, אין פוצה פה ומצפצף.

מא. וכאמור לעיל — אין זה ענין של עבר; זהו עתיד והוה!

ואין זה באופן שאם לא יעשה זאת מיד, הנה "עוד היום גדול"¹⁶⁴, באמרו, שמתכוונן להמשיך ולהיות "מנהיג רוחני" עוד עשר שנים, כך, שיכול לעשות זאת מחר, בעוד חודש, בעוד שנה — שהרי מצינו בגמרא¹⁶⁵ ש"לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפרי' ורבי'!"

והגע עצמך: מדובר אודות יהושע שהי' מקבל השני של התורה, מיד לאחרי משה רבינו, ובמעמד ומצב ש"היו עסוקים במלחמה ביום" ו"לא הי' להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה"¹⁶⁶, שאז "הלך בעומקה של הלכה", כך, שהי' עסוק במצוה גדולה ונעלית. ואעפ"כ, "בשביל שביטל את ישראל לילה אחת כו'", הנה עד היום הזה אי אפשר לפרוע זאת ("מ'קען זיך ניט אויסצאלן"), ונדפס הדבר בכל הגמרות, וכל הילדים

165 עירובין סג, ב.
166 פרש"י שם.

163 שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א.
164 לשון הכתוב — ויצא כט, ז.

יודעים זאת — שכאשר מקבל התורה ביטל לילה אחת כו', הי' זה ענין חמור ("א געוואַלדיקער ענין")!

ומזה מובן גם בנדו"ד, שזהו ענין שאי אפשר לדחותו. וכשם שהדברים אמורים בנוגע לטהרת המשפחה — כן הוא בנוגע ללימוד התורה וקיום מצוה, חינוך וכשרות וכיו"ב.

— ("כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק): בין כל המכתבים השונים שהנני מקבל עם כל מיני המצאות מכל מיני בעלי-המצאה, כותב לי יהודי, שאדע, שישנו ראשי-תיבות למנין השנה — תשכ"ח: תורה שבת כשרות חינוך! ומוסיף להודיעני שתיכף באה שנת תשכ"ט, שהראשי-תיבות שלה: תורה שבת כשרות טהרה! ... ובמילא — מסיים — יש לדעת מה שצריכים לעשות, שכן, השנה עצמה מכריזה ואומרת מה שצריכים לעשות! ...

ובכל אופן — ללא נפק"מ עם ראשי-תיבות או בלי ראשי-תיבות, לשמה או שלא לשמה, שיקרא שמו עליו וכו' — העיקר הוא שיבוא הדבר לידי פועל!

מב. אילו היו מדברים אודות ענינים אלו באסיפות הנ"ל — הי' בריא יותר הן עבור האורח והן עבור המארחים, והעיקר — שהי' זה לטובת הבעלי-בתים, בניהם ובני בניהם, ובזה לא הי' מקום לספק אם כיוונו או לא, שהרי אין ספק בדבר שזוהי התכלית הראשונה.

אלא מאי, הקושיא היא: כיצד יתכן לומר שהקב"ה יניח שתהי' גזירה במשך חמשים שנה, ולאחרי כן יסבב סיבות (ע"י הפגנות או ללא הפגנות, ע"י ארגון זה או ע"י ארגון אחר, ציונים או לא ציונים) ויביא לכאן יהודי הנ"ל, כדי שעי"ז תהי' התעוררות בנוגע לעניני תומ"צ, בה בשעה שכולם צועקים שלא זו היתה כוונתם?!

הנה המענה לזה — ע"פ הסיפור הנ"ל של בעל הגאולה:

ישנו מקום ברוסיה הנקרא בשם "קרים", שהוא מחוץ ל"תחום המושב", אשר, ע"פ גזירת הצאר אסור ליהודים לדור בו, ואפילו כדי לעבור בו ממקום למקום, היו צריכים להשיג רשיון מיוחד (ע"י אישור מרופא וכיו"ב), כמו בנסיעה בהנ"ל ליאָלטע.

כלומר: מדובר כאן אודות מקום שרק עוברים בו בנסיעה ממקום למקום, ולכאורה, ע"פ דין נוגע רק המקום שממנו נוסעים — "ויסעו מ...", והמקום שנוסעים אליו — "ויחנו ב...", ולא נוגע מה נעשה במקומות שבינתיים.

אבל האמת היא — שנוגע גם המקום שבינתיים, וכמשנ"ת בהתוועדות קודמת¹⁶⁷ דוגמא לזה בנגלה דתורה, מדברי הרגז'ובי¹⁶⁸ בנוגע להולכת הדם כדי לזרוק ע"ג המזבח, שההולכה עצמה נחשבת לעבודה, אע"פ שכאשר שוחטים בצד המזבח אין צורך בהולכה.

וכן הוא בסיפור של בעל הגאולה בנוגע להמקום שבאמצע הדרך — שהי' כדאי לברוא במקום זה דבר מסויים, ולהמתין ה'תרמ"ד שנים, עד שתושלם התכלית שבשבילה נברא דבר זה!

ובאמת אין זה ענין שבשבילו צריך להמתין עד שתודפס רשימת המאסר, אלא הדבר מובן מהמוזכר לעיל (ס"י) אודות דברי הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות בביאור מארז"ל "כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה" — שישנו בעולם ריבוי גדול של אנשים, ולדוגמא: חייטים שתופרים בגדים, סנדלים וכו', אנשים שחורשים וזורעים כו' ואופים וכו', שכל מציאותם היא בשביל אדם אחד ויחיד שיושב ועוסק בדברי חכמה, כדי לספק את צרכיו! ומלבד זאת, הנה כדי שלא יהי' "שומם" (עצוב), נבראו עוד כו"כ אנשים כדי שתהי' לו חברה... שיוכל לטייל עמם, או לומר להם "בוקר טוב" וכיו"ב!

ובנוגע לענינו:

אם יתכן שנבראו אלף אנשים כדי שיהודי אחד ילמד סעיף בשולחן-ערוך או פסוק בחומש — הרי בודאי יתכן שיביאו לכאן יהודי עם זקן שלם ו"סירטוק" ארוך, כדי שיביטו עליו ויאמרו: הנה לפנינו הטפת מוסר חי' ומוחשית ("א' לעבעדיקער מוסר-זאָגער"), שבאופן כזה צריך להיראות "רב" אפילו שם (במדינה ההיא), ועאכו"כ כאן, ואפילו שם, הנה הענין שבו צריך "רב" להתפאר הוא — לא כמות הכסף שיש לו, העובדה שיש לו "חווה לכל החיים", או מספר חברי הקהלה, אלא שביכלתו להראות דלת של מקוה!...

אלא, שלדאבוננו, אינו יכול להראות יותר מזה;

אבל אתה — יש ביכלתך להראות יותר, שהרי אין עליך שום איסור; ומה אתה מספר — שאתה יודע לשאת דרשה יפה באנגלית!... לדבר אנגלית — יודע הגוי יותר טוב ממך, ולומר דרשה — יודע גם ה"גלח", להבדיל, יותר טוב ממך...

167) שיחת יום ב' דחה"ש ס"י... (לעיל ע' 39) נסמנו בלקו"ש ח"ב ע' 240, וחי"ד ע' 39.

וכיון שביכלתו לפעול יותר — הרי הוא מאבד את זמנו לא על הדבר העיקרי שצריך לעשותו.

והרי הקב"ה לא נותן כחות מיותרים, כמ"ש¹⁶⁹ "ימים יוצרו ולא (ולו) אחד בהם", והיינו, שכאשר הקב"ה נותן ליהודי שליחות מסויימת, נותן לו את כמות הכחות, הזמן והמרץ, הדרושים בשביל למלא את שליחתו בשלימותה, לא חסר ולא יתיר; ובמילא, כאשר היהודי נוטל יום אחד, יומיים או שלשה ימים, וכך וכך מרץ והשתדלות, עבור ענין שאותו צריך לעשות (לא ה"בשם", אלא) ה"בורסקי", אזי חסר אצלו בעבודת הבשמים!...

ומה יענה ליום הדין?! — הרי סוכ"ס צריך ליתן לעצמו "דין וחשבון"!...

לא מדובר כאן אודות הדין וחשבון ב"יום הדין" לאחר מאה ועשרים שנה — שהרי עד אז ישוב בתשובה, ויהי "הכל מחול לך, הכל שרוי לך"; אבל סוכ"ס יתפוס מה שקרה, וישאל את עצמו: מה עשיתי?!... השתתפי באסיפה, ברכתי לשלום וטפחתי על השכם, ומה דיברתי? — הלה שאל אצלי מה נעשה במקוה שלי ובישיבה שלי מאחורי הדלת, ואילו אני, יצאתי מהדלת השני' ואמרתי: רחמנות על יהודי שאינו יכול לומר את האמת... ואילו בנוגע לשאלה העיקרית — לא נגע ולא פגע!...

מג. וכאמור לעיל — זהו ענין ש"מדעתו ושלא מדעתו"; אין צורך לשמוע את דברי, אלא לבחון בעצמו:

אותם דברים שהוא בעצמו תבע מפלוני בדרשתו (או שהתדבר עם חבריו שצריכים לתבוע, אלא שהי' זה באופן ש"ליבא לפומא לא גליא"¹⁷⁰, כיון שאסור לומר זאת בדיבור) — למה אינך תובע זאת מעצמך, מדוע אינך תובע זאת מחברך, ומדוע אינך תובע זאת מהארגון שהנך נמנה בין חבריו?!...

וגם אם אתה "בעל הבית" — הרי יש לך דעה בבית-הכנסת, וא"כ, דפוק על הבימה, ודרוש זאת מהגבאי או מהרב של ביהכנ"ס!...

ועדיין נמשכת השקו"ט והפלפול בנוגע לאסיפה הנ"ל — מה עשו יותר מדי ומה לא עשו מספיק, ואיך צריכה או לא צריכה להיות ההנהגה מכאן ולהבא — אבל כל זה אינו אלא בנוגע לענינים כאלו שספק גדול

169) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז (170) לשון חז"ל — זו"ח בראשית ח, א. וראה ג"כ זח"א רנג, א. סנהדרין צט, א. ובפרש"י.

אם יכולים לפעול משהו עם חיפוש ה"עצות", אלא, כיון שמידי ספק לא יצא, יש להמשיך ולפלפל בזה; אבל כיצד פוטרים את עצמם מהתעסקות בענין שנמצא בד' אמות שלהם?!

ואין זה מעמד ומצב שיש צורך למדוד — "ומדדו גו' והי' העיר הקרובה גו'";¹⁷¹ לא שייך כאן ענין של מדידה, שהרי צועק שהוא בעה"ב בבית-הכנסת, והוא ה"מנהיג-רוחני" (ולא יניח למישהו אחר...), וכאשר מדפיסים משהו בעיתון חייבים להזכיר אותו, כיון שהוא זה שעשה את הכל; ואעפ"כ, כאשר באים ואומרים לו: אם כנים הדברים, רוצים אנו לראות מה נעשה מעבר השני של דלת ה"מוסד חינוך", ה"ישיבה" או ה"מקוה" וכו' וכו' — אזי עונה שהוא "עסוק" ("ביזי")!...

במה הוא "עסוק"? — עליו להכין שלש דרשות לכל שבת, ולפעמים הוא צריך שבע דרשות, כיון שיש לו בכל יום שמחה אחרת, או רח"ל ענין של היפך השמחה.

ונוסף לכך, עליו לנסוע לווינגטאָן לתת עצה כיצד צריך ה"פרעזידענט" להתנהג בוויצעטנאָם...

וכמו"כ בנוגע לארץ ישראל — שיש בה שתי מליון יהודים, כן ירבו — מוכרח הוא להביע דעתו בנוגע לעריכת ה"בחירות", אם לעשות זאת בעוד שנה או בעוד שנתיים וחצי... שהרי אי אפשר להסתדר בלעדו...

ובפרט כאשר שר אחד מסתכסך עם שר שני — הנה לכל לראש צריך הוא לומר להם "מוסר", שיהודים לא צריכים לריב... ואח"כ צריך להוכיח להם ששניהם טועים; אף אחד מהם לא צודק, אלא שניהם טועים; ואילו הדעה האמיתית היא הדעה שלו, שהרי הוא גר בברוקלין... ובמילא — איך ישאר לו זמן כדי להשתדל בנוגע לבעלי-בתים שלו, שיתוסף אצלם ידיעה בתורה, והידור בקיום מצוה, והעיקר — בנוגע לענין חינוך הבנים והבנות?!...

מד. וכאמור לעיל (סל"ג) בנוגע להכרזתו של האורח ממה הוא התפעל: הוא לא התפעל מהחליפות הקצרות של הרבנים, ולא התפעל מהאנגלית שבפיהם, ואפילו לא התפעל מהעובדה שיש להם דעה בבית המלכות (אם אכן יש להם דעה...); הדבר היחידי שממנו התפעל הוא — מחינוך הבנות!

ובגלל זה טפחו על שכמו: כאן הוא אמר מה שהוא חושב, וכאן רואים וכו' וכו', ותבוא עליו ברכה.

מה אתה מתפעל מההתפעלות שלו?! — תתפעל בעצמך!...

ותשתדל בנוגע לחינוך הבנות, שלא תישאר ילדה אחת שלא תקבל חינוך על טהרת הקודש, ושהמוסדות יוכלו להתנהל באופן שלא תחסר להם פרוטה או יותר מפרוטה... ויוכלו להחזיק מורים טובים ומורות טובות, הנהלה טובה ובנין טוב וכו' וכו'.

אלא, שכל זה — טוען הוא — אינו שייך אליו:

הוא למד חמש שנים בישיבה, ועוד חמש שנים למד לעצמו, ואח"כ קיבל "סמיכה", ואח"כ קיבל כל מיני תוארים: "בי-איי" (B.A.), "עם-איי" (M.A.), או "פי-אייט-די" (PhD) — כל הלשונות שיש בזה, לא עליכם... לאחר שעבד על זה במיטב שנותיו, ואח"כ השתמש בכל הקשרים שלו כדי שימנוהו ל"רב" בבית-כנסת גדול, וישלמו לו שלושים אלף דולר לשנה.

וכיון שכן, כיצד יתכן — טוען הוא — שהקב"ה [שהרי הוא מאמין שכל זה נעשה ע"י הקב"ה] יטריח את עצמו בטירחא גדולה כזו, כדי שהוא יפעל על אם יהודי שתשלח את בת החמש שלה ללמוד אל"ף-בי"ת, במקום לשלוח אותה ל"פאָבליק-סקול"?!

כיצד יתכן שהקב"ה יתייגע במשך שלושים שנה, שלושים וחמש שנה, שבביל לדאוג עבור ילדה קטנה?! — הרי יש להקב"ה דרך יותר צררה: לגשת בעצמו אל האם ולפעול עלי'!...

ואילו הוא — נתחנך לגדולות ונצורות... עליו להציל שתיים וחצי מליון יהודים בארץ ישראל, ושלוש מליון יהודים במדינה ההיא, ולהציל את דזשאָנסאָן¹⁷² מפני טעות בוועטנאָם, ולהציל את השלום בעולם וכו' וכו'.

אבל עניני קטנות ("קלייניקייטן") כאלו, שהשכנים שלו ישלחו ילד ל"חדר" וילדה ל"בית רבקה", "בית יעקב" או "בית רחל" — לא יתכן שבשביל זה התייגע הקב"ה במשך שלושים שנה להעמיד אותו ל"מנהיג בישראל"!...

ובכן: הרמב"ם אומר שיכול להיות שהקב"ה יברא אלף בני-אדם כדי שהחכם יוכל לישב וללמוד תורה, ותהי' לו חברת בני-אדם שיוכל לטייל עמהם כו', שלא יהי' שומם!

ויתירה מזה — כאמור לעיל שלפני ה'תרמ"ד שנים ברא הקב"ה חור בהר, כדי שיהי' מקום לשני יהודים להתפלל תפלת שחרית, ובכך סיים ההר את תפקידו; מסתמא הוא עומד בקיומו עד היום, אבל הוא מילא כבר את תפקידו!

172) נשיא ארה"ב באותה עת (המו"ל).

171) פ' שופטים כא, ב"ג.

דבר זה לא מתקבל בשכל?! — אין הקב"ה מתפעל, כביכול, מהשכל שלנו; זוהי המציאות!

מה. וכאמור לעיל (ס"מ) שאין זה ענין השייך לעבר, אלא זהו ההוה והעתיד;

ואין זה ענין שנוגע רק ל"יושב-ראש" של חמש מאות רבנים, אלא זה נוגע לכל רב ורב, לכל מנהיג רוחני ולכל מנהיג גשמי,

— כי, מנהיג גשמי בארצות-הברית יש לו דעה, ומסתכלים עליו מלמטה למעלה, ומסתכלים איך הוא מתנהג ביום השבת, ביום ראשון ויום שני כו', וזאת, אע"פ שתפקידו לנהל חשבונות או לחתום על הצ'קים, כיון שזהו טבע האדם, שכאשר יש לו איזה מעמד ומצב בחברה, אזי למדים מדרכיו. ובמילא, כאשר הוא ישתדל, ידבר ויצעק אודות ענינים אלו, הרי זה יפעל — מיד, מחר או מחרתיים, אבל לא לדבר, בודאי לא יפעל מאומה —

ועאכ"כ שזה נוגע לכל ראש משפחה, לכל גבאי בקהילה, לכל "פרעזידענט" בקהילה, ולכל שמש בבית-כנסת, ולכל אשר בשם ישראל, יכונה,

כי, הכלל שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם¹⁷³, נאמר על כל מי שיש לו לב יהודי, ללא נפק"מ איזה כותפת-דרגות ("עפֿאַלעטן") הוא לובש, ואיזה "תואר כבוד" יש לו, וכמה כסף יש לו בבנק.

מו. (כ"ק אדמו"ר שליט"א סיים בבת-שחוק:)

ולאחרי שכתוצאה מהדיבור בכהנ"ל רכשתי כמה "ידידים טובים", שזהו ענין בפני עצמו — הנה יהי רצון שארכוש לכל-הפחות כמה "לקוחות" (ובלשון המדינה: "קאָסטומערס"), שלא יסמכו ח"ו עלי, אלא בבואם לבתיהם יתיישבו לעשר דקות כדי לחשוב אולי ישנו קס"ד שזו היתה הכוונה בכל הביקור הנ"ל,

ולאחרי כן, הנה כולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום, ויבוא לידי מסקנא טובה והחלטה טובה, ועי"ז טוב יהי' לו ולבניו ולדורותיו אחריו. וכפי שה"מגיידים" בעבר היו נוהגים לסיים: ובא לציון גואל, אמן.

* * *

הוספה

כה אדר שני תשי"ח

כבוד הו"ח אי"א נוי"מ הרה"ח הרה"ג
מהור"ב שי

שלום וברכה.

מטובו למסור על חשבון מחנה ישראל א) סך שבעים ושנים (72) שקל בתור מעות חטים לתלמידי הישיבות תו"ת בפאריז, פאָקינג ו שאר המחנות, ב) סך שלשים וששה שקל (36) בתור מעות חטים לתלמידות בתי הספר בית רבקה ובית שרה בפאריז, פראָג ובמחנות.
בתודה ואיווי כטי"ס.

הרב מנחם שניאורסאן

נחוצות לנו ידיעות ברורות אדות חדרים וישיבות ברוסי הסובטית אשר נוסדו או נתמכו ע"י פעולותיו של כ"ק אדמו"ר שליטי"א בעיקר בעת היותו שם, [וכן] גם מהזמן שאח"כ, מתי נוסדו והתקימו ע"י מי, עד מתי התקימו, מספר התלמידים, מי היו הרמ"ים והמלמדים, מארעות של נגישות מצד הממשלה וכד', אופן עבודתם במסתרים, מתי ומאיזו סיבה בטלו המוסדות וכד' ולכן אבקשו להודיעני מה שהוא יודע בזה ומה שאפשר לו להודע ע"י אני"ש שי הנמצאים בפאריז, אשר בטח לא ימאנו מלכתוב את כל מה שזוכרים ויודעים בזה.
ההקדם במשלח הידיעות הנ"ל רצוי מאד, ויוכל לשלח ישר לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליטי"א או על ידינו.

נדפסה בתשורה (רייכמן, תשנ"ז).
מהור"ב: גאָראָדעצקי. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ו אגרת ט'תרנד, ובהנסמן בהערות שם.

ב

ב"ה, ז' טבת תשכ"א

ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מוה' דובער שי

שלום וברכה!

נהניתי לקבל ידיעה מאנשי ע"ד עזרתו להם בעניניהם בכלל, וכן עזרתו בענין דשלי"ה – שיעורי לימוד הדת – בשביל המבקרים בבתי ספר העממים, וכפי ששמעתי כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ייע בענין עבודה זו, הרי זהו דבר נעלה ביותר וביותר.

ויש להאריך בזה, ע"פ הדרגות שמנו רז"ל בענין לימוד התורה לבן חברו, ולמעלה מזה לבן עם הארץ תורה וכו' (ב"מ פה' ע"א), והרי אין לך עם הארץ יותר גדול מזה, שאינו יודע ואינו נותן לבניו חינוך יהודי.

ואם בתחלת התיסדות הענין הי' זה בסוג השערה, עאכו"כ כשרואים במוחש לאור עשרים שנה פעולות בשטח האמור, והפירות מאלו שעברו דרך השלי"ה, לעשירות אלפים, שאלפים מהם נעשו שומרי תורה ומצוה, וכו"כ שגדלו בינתים ומחנכים את ילדיהם על יסודי התורה והמצוה, ובודאי לדכוותי האריכות בהאמור אך למותר, כי אם לקיים מרז"ל אין מזרזין אלא למזרזין, ויהי רצון שיצליח בפעולה האמורה נוסף על פעולתו בכלל, וגם על חבריו הרבנים שי' והבע"ב ושומעי לקחו שי' ישפיע בכיוון האמור והשי"ת יצליחו.

המחכה לבשו"ט בכל האמור.

ב

מוה' דובער: חייט, באַסטאָן. אגרות נוספות אליו – אג"ק חכ"ב אגרת ח'רכג, ובהנסמן בהערות שם.

שיעורי לימוד הדת . . בבתי ספר העממים: ראה בזה תולדות חב"ד בארצות הברית פרק ס (ע' רצט ואילך).

מרד"ל אין מזרזין אלא למזרזין: ספרי נשא בתחלתו. במדב"ר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א.

ג

ב"ה, ט"ז תמוז ה'תשי"ט
ברוקלין, נ.י.

הנכבד והנעלה איש המעלה ווי"ח אי"א בעל מדות
עוסק בצ"צ חובב תורה ורודף צדקה וכו'
מו"ה יהושע חזקאי שי גרינוואוד
לונדון יצ"ו

שלום וברכה!

אחת הפעולות החשובות של ה"מרכז לעניני חנוך", המביאות פירות ופירי פירות, היא לשלוח מדי שנה בשנה בימי הקיץ אברכים מבני הישיבות לבקר בקהלות וארצות שונות בכל חלקי תבל למען תעמולה והתעוררות לחיזוק התורה והיהדות בכלל ולמען חיזוק החנוך על סהרת הקדש בפרט.

האברכים בני הישיבות ורבנים צעירים ובעלי מרץ ומסירות נפש היוצאים בשליחות זו הם מתנדבים המקריבים ומנדבים ימי החופש והנופש שלהם בימי שרב אלה כדי לקרב לבות אחינו בני ישראל באשר הם שם לאביהם שבשמים מתוך אהבת ישראל ורגש האחריות המפעם בלבם. וידוע כמה קשה טלטול הדרך, ובפרט לאנשים שכמותם הזהירים ומדקדקים טפי בעניני כשרות וכו', אלא שרגילים הם במסירות נפש ויוצאים חלוצי צבא בצבאות ה' למלא רצונו של כ"ק אדמו"ר שליט"א. מן הראוי איפוא שיתקבלו ברצון ובסבר פנים יפות מכל מוקיר ורחים רבן.

הנה יצא ללונדון האברך הרב הנכבד כמר יהודא ליב שי ראסקין בשליחות הני"ל לעשות ולפעול במדינת אנגליא ומדינות אחרות באירופא. ובאשר שמענו שמע כ' הידוע לנו כאחד מיחיד סגולה במדינתו בהתענינותו הרבה והאישית בכל עניני תורה ומצוה ובפעולותיו הכבירות בשטח זה, הרינו פונים לכי בבקשה, אף שלמותר היא, לקבל פני שלוחנו, שליח מצוה, בספ"י ולסייע לו בכל מאי דאפשר, ואין מזרזין אלא למזרזין. וזכות הרבים תעמוד לו ולכל אשר לו להתברך בכל מילי דמיטב בגו"ר, ות"ח ת"ח מראש.

בכבוד ובברכה

הרב ח.מ.א. חדקוב
מנהל

ג

נדפסה בתשורה (קאָרף, תשנ"ז).

אחת הפעולות החשובות של ה"מרכז לעניני חנוך" .. לשלוח .. בימי הקיץ אברכים כו': ראה בזה תולדות חב"ד בארצות הברית ע' רעטרפ. ובארוכה — ספר השליחות (קה"ת, תשמ"ז) ע' 11 ואילך (מבוא); ע' 423 ואילך (פרק שביעי — שליחות המל"ח). וידוע כמה קשה טלטול הדרך: ראה כתובות כח, רע"א. וש"נ. ואין מזרזין אלא למזרזין: ספרי נשא בתחלתו. במדבר"ר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א. מנהל: מרכז לעניני חנוך.

לעילוי נשמות

אבינו הרה"ח הרה"ת וכו' ר' **שלום דובער** ע"ה
בן הרה"ח הרה"ת וכו' ר' **יהושע** הי"ד
נפטר כ"ה ניסן ה'תשכ"ח
אמנו מרת **פרידא** בת הרה"ח ר' **אלתר אליעזר** ע"ה
נפטרה ט' תמוז ה'תש"ס
ליין

בתם מרת **רבקה** ע"ה **וואלבערג** בת הרה"ת ר' **שלום דובער** ז"ל
נפטרה ט"ו תמוז ה'תשנ"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות הורינו

הרה"ת ר' **משה חיים** וזוגתו מרת **שרה לאה** שיחיו **סאפאטשקינסקי**

נדפס על ידי ולזכות

בנם ובתם

הרה"ת ר' **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **רבקה נעמי**
ומשפחתם שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ליין

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה
בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב